

В. В. Лисянська

Науковий керівник – доц. В. А. Захарова

«СОЛО ДЛЯ СОЛОМІЇ» ВОЛОДИМИРА ЛИСА: ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНА ЕНЕРГЕТИКА РОМАНУ

У статті визначено художньо-естетичну енергетику роману сучасного українського письменника В. Лиса «Соло для Соломії». Акцентовано увагу на літературознавчому та методичному аспектах вивчення роману на уроці української літератури.

Ключові слова: сучасна проза, роман, В. Лис, енергетика.

Постановка проблеми. «Соло для Соломії» Володимира Лиса – книга, яка надихає, освітлює, зігріває серце, зворушливо промовляє непоказною людяністю. Композиційно роман нагадує структуру пісні (заспівом і приспівом названо перші дві частини) і канони драматичного твору (фіналом названо третю частину твору). «Соло для Соломії» – це волинська сага, сокровенна сповідь жінки, яка своєю божественною земною красою осяватиме прийдешні покоління українців. У ній жива правда, реалізм, цілюще духовне повітря, яке живить любов'ю.

Аналіз актуальних досліджень. Творчість В. Лиса слугує предметом дослідження багатьох учених. Так, сучасний критик О. Клименко наголошує, що В. Лис «уміє писати романи і виборювати призові місця в літературних конкурсах» [2]. Дослідниця Р. Свято високо оцінює динамічність сюжету, асоціативність, символічність та інтертекстуальність прози автора [7]. «Така людина, як пан Лис, просто мала з'явитися на нашому літературному небосхилі. Він – той талант, який навчився грати за законами ринку, тому може принести в широкі маси якість справжньої літератури», – таку високу оцінку творчості письменника дала О. Забужко [1, с. 9].

Метою статті є з'ясування художньо-естетичної енергетики роману В. Лиса «Соло для Соломії».

Виклад основного матеріалу. У передмові до роману «Соло для Соломії» Т. Прохасько зазначив, що цінність цього твору полягає в тому, що «він є історією цілого людського життя – від початку і до кінця. Нам дуже часто бракує саме такої картини світу. Адже тільки знаючи всю історію людини,

можна зрозуміти, чому і як вона чинить у кожному окремому епізоді свого тривання. До того ж історія Соломії тільки називається солом. Насправді в романі все так, як у справжньому житті, коли біографія одного героя невідділяється від біографії інших. І поруч не фрагментарно, а глибоко, неперервно і довго» [6, с. 5-6].

У центрі твору зображено долю сільської жінки від народження до глибокої сивини. Їй судилося прожити життя, не втративши високої віри в людське існування, не зламатися в часи, коли ніщо не провіщало добра, не зректися себе, а головне – не лише не очерствити свого серця, а й, утримати у душі світлий промінь, спромогтися на те, щоб він розгорівся ще тепліше, ще милосердніше. В. Лис назвав образ Соломії своїм найвдалішим жіночим образом. У творі переконливо домінує героїня роману. Автор наче «розчиняється» серед персонажів твору, використовуючи діалектне мовлення. Доля Соломії (Соломинки, Соломки) – це незгасний промінець кохання на фоні лихоліть, коли життя і смерть знаходяться зовсім поряд.

Під час вивчення роману у школі, на уроці позакласного читання, первинно сприймаючи текст, учні повинні мати інформацію про історичну основу твору, адже в романі подано історію життя однієї жінки, а через її сприйняття і життєві перипетії – майже все непросте ХХ століття з усіма його катаклізмами, історичними віхами і змінами.

У ході первинного прочитання тексту вчитель може залучити елементи компаративного аналізу, адже художня структура твору В. Лиса виразно корелює з його жанровою приналежністю. Автор із перших сторінок непрямо зауважує, що твір претендує на масштабне змалювання життя жінки, і надалі майстерно втілює це художнє завдання. Зазначимо, що українська література ХХ століття знала подібний підхід до створення життєпису героїні. Роман У. Самчука «Марія» змальовує історію життя селянки, однак джерелами його жанрової та композиційної специфіки слід шукати навіть не в реалістичній літературі ХІХ століття з її настановою на ґрунтовність і панорамність модельованої картини світу, а в житіях святих. Прихований діалог із твором

У. Самчука помітний у романі В. Лиса (любовний трикутник, що пов'язує Соломію із друзями дитинства, Петром і Павлом; звернення до образу Діви Марії; сюжетно акцентована неможливість народити дитину від нелюба і народження дітей від щирого кохання).

Грунтовна робота над текстом твору дозволить старшокласникам дійти висновку про те, що прикметною особливістю твору В. Лиса є динамічний портрет героїні, що відповідає обом окресленим тенденціям – і «зовнішньому» стосовно жінки, чоловічому, погляду, і масштабності картини світу, властивій роману класичного типу. Під час аналізу вчителю обов'язково треба звернути увагу на часопросторову організацію в тексті. Час як фундаментальна категорія людського буття в художній структурі роману часто метафоризується, набуваючи антропоморфних ознак.

У романі «Соло для Соломії» через світовідчуття головної героїні, через сприйняття жінкою соціально-політичних та духовних основ суспільства В. Лис осмислює історичний процес ХХ століття. Жанровий різновид роману письменника можна визначити як сімейну сагу, адже у творі подано достовірну інформацію про тогочасні події в суспільстві, фрагментарність подій, психологізм образів, життя родини на тлі історії, спадковість поколінь. Погляд на минуле крізь призму сьогодення дозволило письменникові створити твір-епопею, сагу про країну.

Саме художня структура твору В. Лиса виразно співвідноситься з його жанровою приналежністю. Автор із перших сторінок не одразу зауважує, що твір претендує на масштабне змалювання життя жінки, але надалі майстерно втілює це художнє завдання. Роман «Соло для Соломії» письменник побудував за законами пісні, називаючи розділи: перший – «Заспів», у якому детально описано дитинство та юність героїні, другий – «Приспів» – змалювано молодість, любовні перипетії, народження дітей, життя матері-одиначки, третій – «Finale» – стисла розповідь про життя героїні у зрілі роки та поважному віці.

Письменник визначив жанр твору як «історію роду, що проростає в історію народу» [5]. Документальність твору обумовлена зображенням життя волинян

протягом ХХ століття. Розповіді бабусі письменника, історії мешканців села Загоряни стали джерелом для роману «Соло для Соломії». Збираючи матеріали до рубрики «Невигадані історії», автор познайомився з жінкою, що стала прототипом Соломії у творі.

Після більш детального аналізу учні відзначають, що в художній структурі твору В. Лиса реалізуються дві основні часові моделі: лінійна і циклічна. Перша співвідноситься з людським життям, а друга є реалізацією волі, уособлює закономірність божественного буття.

Із поглибленням історизму художнього мислення в романі акцентовано увагу на багатьох гострих проблемах минулого і сьогодення, В. Лис звертається до складних конфліктних ситуацій, неоднорічних, суперечливих характерів. Це дає можливість розкрити чимало проблем, зокрема етичних, духовних: моральності, відповідальності перед долею, родиною тощо.

Образ Соломії універсальний і не обмежений жодними кордонами, адже вона – втілення мрії про ідеал, подобається всім без винятку чоловікам. Із цього постає основна риса персонажа – він незмінний, сталий. Відсутність розвитку цього характеру пояснюється тим, що, на думку автора, він ідеально жіночний та ніжний і не потребує змін. Соломія не виходить за рамки «жіночого» світу, однак вона порушує багато правил, за якими живуть селяни. Єдиний правильний із її точки зору мотив – це поклик серця. Парадоксально, що спокій та радість вона знаходить із чоловіком, у якого не була закохана.

Аналізуючи образи твору, учні відзначають, що описані образи, попри велику різницю характерів та долі, обмежені необхідністю в чоловікові, який виконує роль господаря, на відміну від наступного покоління, що представлене в особі сестер Марусі та Соломії. Спокійна та чесна Маруся й запальна і пристрасна Соломія відрізняються характерами, але обидві належать до принципово іншої епохи. Вони усвідомлюють себе особистостями з власними потребами, які можуть не залежати від чоловіків. Навпаки, це названий брат залежить від Соломії, адже не уявляє без неї життя, тоді як вона не шукає любові – почуття просто стаються, а помилки пробачаються. Маруся зовсім не шукає та не чекає

особистого щастя через те, що їй цілком зручно та комфортно самій. Проте автор все ж наділяє дочок головної героїні особистим щастям, та, на відміну від представниць попереднього покоління, щастя не приходить із покірністю своїй долі, а відкриває нові обрії.

Висновки. Сучасний український письменник Володимир Лис прагнув художньо змоделювати у своєму романі долю української жінки, яка в пошуках щастя йде лише за покликом серця і робить вибір за совістю на тлі історичних подій. Цей вибір між добром і злом ніби придушує особистість, внутрішні переживання і перетинає шлях свободі. Музична композиція роману «Соло для Соломії», що складається із заспіву, приспіву та фіналу, має своє смислове навантаження. Поняття заспіву використовується у значенні початку, зокрема художнього твору. Зазвичай він не пов'язаний безпосередньо з його змістом. Життєвий шлях головної героїні роману Соломії формує уявлення про епохи, що змінювалися, свідком і учасником яких вона була.

ЛІТЕРАТУРА

1. Забужко О. Напрочуд добра книжка. Лис В. Століття Якова. Харків: Клуб Сімейного Дозвілля, 2012. С. 9.
2. Клименко О. Кілька слів про «Століття Якова» Володимира Лиса. – URL: <http://litakcent.com/2010/10/29/dvi-recenziji-na-bestseler-volodymyra-lysa/>.
3. Козак С. Володимир Лис: «Відчув себе письменником, коли написав перший роман». *Літературна Україна*. 2014. № 6. С. 14.
4. Кривопишина А. Поетика жанру сучасного історичного роману. *Літературна Україна*. 2013. № 4. С. 9.
5. Лис В. Соло для Соломії. Харків: Клуб сімейного дозвілля, 2013. 368 с.
6. Прохасько Т. Кант для Соломії. Харків: Клуб сімейного дозвілля, 2013. С. 5-6.
7. Свято Р. З цього можна зробити на правду добрий сценарій, або Деякі міркування про триумфальний роман Володимира Лиса. – URL: <http://litakcent.com/2010/10/29/dvi-recenziji-na-bestseler-volodymyra-lysa/>.

Lysianska V. "Solo for Solomiya": artistic and aesthetic energy of the novel.

The article identifies the artistic and aesthetic energy of the novel "Solo for Solomiya" by the contemporary Ukrainian writer V. Lys. Emphasis is placed on the literary and methodological aspects of studying the novel in the lesson of Ukrainian literature.

Key words: modern prose, novel, V. Lys, energy.